ANTONII POLI VENETI,

Dilucidatio Veritatis, in Proœmium Phiſicorum Ariſtotelis.

A nullo vnquam Peripatetico Explicata.

CVM PRIVILEGIO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS,
Apud Simonem Galignanum de Karera.
M. D. LXXVIII.

Ad Alexandrum Far-neſium. S. R. E. Cardinalem,

Antonius Polus Venetus.

QVI in ſcribendo Illuſtriſsime ac Reuerẽ
diſsime Princeps lucem alijs præbet, qui
obſcura, & ab alijs non amplius intelle-
cta declarat, & qui denique clauem alicũ
ius partis philoſophiæ adinuenit, non
temporis ſucceſsione eius ſcripta ſene-
ſcunt, nec magiſtrorum falſitate negligũ
tur, ſed ſemper, & in perpetuum durant. Et ſicut talis, ueri-
tatis inuentor, apud Sapientes appellatur; ita inter omnes
alios meritò doctrina, atque ingenio ſemper excellit.

Ego communi utilitate motus, quæ in hunc uſque diem
ab aliis ignorata fuere, declarare auſus ſum, vt cognita ve
ritate, quam omnibus patefacio, videant Academiarum
Magiſtri, Collegiorum Doctores, & tādem ſtudiorum Le-
ctores, qua cæcitate in uia Peripatetica ambulēt, & quàm
falsò Ariſtotelis intentionem publicè doceant. Tu igitur
omnis doctrinæ, omnisque diſciplinæ fons, atque ſapien-
tiſsimus Iudex, hanc meam nouam in Procemium Phiſi-
corum Ariſtotelis expoſitionem hylari animo accipies, li
benterque perleges: quæ ſi tibi cara erit, & ueritati conſo
na uidebitur, certò ſcias, me in omnibus rebus arduis, ac
difficillimis, te iubente, Deoque Opt. Max. fauente, idem
aperire, ac declarare. Incipientes igitur dicimus, quod
cum res naturales compoſitæ ſint omnes, ſeu ſpecies acci
piamus, ſeu cauſas, cum, ut inquit Auer. primo text. primi
phiſ. præter materiam primam, & formam ultimam, om-
nes ſint materiæ, & formæ compoſitæ, cumque ad perfe-
ctam ipſarum cognitionem neceſſe ſit, ut per cauſas, prin
cipia, atque elementa illas cognoſcamus. Si uerum eſt id,
quod in lib. poſt. dictum fuit, quod tunc opinamur cogno
ſcere vnumquodque, cum cauſas, & principia cognoſci-
mus: ergo ut perfectè cognoſcamns res naturales, ne-
ceſſe eſt procedere a principiis, cauſis, & uſque ad elemen
ta, hoc modo uidelicet, ut a materia cōmuni tranſeamus
ad materiam elementorum, ad materiam mixtorum im-
perfectorum, ad materiam mixtorum perfectorum, ad ma
teriam Vegetabilium, ad materiam brutorum, atque ad
materiam hominis, & a forma in communi, ad formam
elementorum, ad formam mixtorum imperfectorum, ad
formam mixtorum perfectorum, ad formam Vegetabi-
lium, ad formā brutorum, atq; ad formā hoīs. Ab efficien
te communiſsimo ad cām effectiuam elemētorum, ad ef-
ficiēs mixtorū imperfectorū, ad efficiēs mixtorū perfecto
rū ad efficiēs uegetabiliū, ad efficiens brutorū, atq; ad effi
ciēs hoīs. Hoc mō. n. intelligo ꝓceſsū hūc a primis princi
piis uſq; ad elemēta. i. uſq; ad materias, & formas ꝓximis

atque efficientes proximos ſpecierum ſenſibilium, ſicuti etiam optimè expoſuit Auer. primum procemij de phiſico auditu textum exponens, tametſi in ſequentibus textibus mirum in modum hallucinatus fuerit, ut infra apparebit. Quare ex dictis tentandum eſt determinare prius de Principiis naturæ communiſsimis. Verum, cum principia iſta occultisſima ſint, neque enim in numero eorum ſunt, quæ ſunt ex ſe fide digna ſecum ferentia omnis cognitionis initium, atque originem. Quod patet ex differenti, uariaque Philoſophorum ſententia, & opinione; Quorum quiſque alia ſtatuit principia, ut uidetur. Neceſſarium igitur eſt ea ratione, qua ſunt occulta, ut aliquam uiam habeamus, quæ nos in ipſorum cognitionem manuducere poſſit, & præſertim cum ratione qua ſunt prima, & quod ſupra ea non reperiuntur alia priora per alia principia cognoſci non poſſint quam uiam deducendi nos in cognitionem principiorum incœpit tradere Ariſtoteles in 2. tex. proœ. uſque ad tex. ſextum; Sed adeò obſcurè, vt nondum manifeſtum ſit, quæ ſit hæc uia, ſeu modus iſte procedendi in cognitionem principiorum, quem pollicetur nobis in tertio tex. fore diuidendo confuſa. Cum alii uelint per hæc confuſa compoſita cauſata ab elementis cum ſuis accidentibus, ex quorum diſſolutione deducamur in cognitionem primæ materiæ. Et fuit opinio Auerrois, Themiſtij, & Simplicij. Alij verò per hæc confuſa voluerint multiplicem modum tranſmutationis, quæ medium ſit ad deducendum nos in cognitionem primæ materiæ, & fuit opinio Marci Antonii Ianuæ. Alij uerò nullam viam voluerint in his quattuor textibus, ſed eundem ordinem ſequi Ariſt. crediderunt, quem etiam poſuit in primo tex. non autem diuerſum, ut crediderunt cœteri omnes, & Græci, & Arabes, & Moderni, & fuit opinio Sancti Thomæ. Nos uerò per hanc uiam, uiam diuiſiuam eſſe volumus, quorum quidem omnium opiniones declarabimus, vt magis eluceſcat veritas opinionis noſtræ.

Incipien-

pi. Auer. Incipientes ab Auerrois opinione, qui voluit Ariſt. in 2.3.& 4.tex. nobis ſignificare duos modos procedendi, alterum diſtinctum a naturæ notioribus non diuerſum ab eo, quem poſuit in primo tex. alterum verò, confuſum a nobis notioribus tantum hoc modo, uidelicet, cum ait philoſophus in 2. tex. innata eſt nobis via a notioribus nobis, ſed confuſa hoc eſt compoſita in 3. tex. ſunt nobis notiora, ergo a compoſitis tanquam a confuſis ad principia eſt incedendum. Iterum inquit Auerr. capiamus ſecundum tex. ut faciamus ſecundum proceſſum, innata eſt nobis via a notioribus nobis, addit Auerr. ſed principia ſunt notiora nobis in cognitione ſcilicet diſtincta, ergo ab uniuerſalibus in ſingularia oportet procedere, & eſt quartus textus. i. ergo ab uniuerſalibus iſtis principijs eſt procedendum in ſingularia, ideſt in determinata principia. ut a materia in communi ad materiam mixtorum imperfectorum, ad materiam perfectorum, ad materiam uegetabilium, ad materiam animalium, & ad materiam hominis, & ſic intelligendo etiam de alijs principijs. Verum quod hæc opinio ſtare non poſſit, manifeſtum fiet ex uerbis ipſius Ariſt. in primo tex. in quo cum ponat ordinem doctrinæ, qua procedendum eſt in tota naturali philoſophia, cognitione diſtincta, cum dicat, in omni ſcientia, in qua ſunt principia, cauſæ, aut elementa, procedendum eſſe a principijs, cauſis, uſque ad elementa; & concludat etiam in naturali philoſophia ea ratione, qua eſt ſcientia, procedendum eſſe a primis principijs, uſque ad elementa. Si modo philoſophus hanc eandem concluſionem poneret in quarto tex. ut opinatur Auer. ſequeretur in Ariſt. nugatio expreſſiſsima. Secunda ratio ſumi poteſt ex verbis Ariſt. in ſecundo tex. in quo claram habemus hanc maiorem propoſitionem, quod innata eſt nobis uia a notioribus nobis tantum, non autem naturæ, cum ſeipſum declaret Ariſto. dicens ex nobis notioribus, naturæ autem immanifeſtioribus, ſtante modo intellectione huius maioris, hoc modo faciamus ſecundum proceſſum, quem facit

Reijcitur Auer.

prima rō cōtra Aue.

Secūda rō cōtra Aue.

cit Auer. Profectò hoc modo tantum fieri poterit, non autem diuerſo. Innata eſt nobis uia à notioribus nobis tantum; Sed principia, & cauſæ ſunt notiores nobis tantum, de neceſsitate oportet minorem facere hoc modo, ſi debet ſtare ſub illa maiori.

Modo hoc eſt falſum, quod ſcilicet principia, & cauſæ ſint nobis tantum notiores, cum cauſæ ſint notæ etiam ipſi naturæ. Tertia ratio ſumitur ex quarto text. In quo Auer. uult Ariſtotelem ponere concluſionem ordinis doctrinæ diſtinctæ, quæ concluſio cum pendeat a prima propoſitione tradita in ſecundo text. tunc ſequeretur, quod nos incipere deberemus ab his cauſis communiſsimis tanquàm notioribus nobis, quod falſum eſt, cum principia, & cauſę ſint nota naturæ, non autem nobis. neque ualet, ſi reſpondere uellet, uerum eſſe, quod in primo proceſſu procedimus a notioribus nobis tantum. in ſecundo autē proceſſu a notioribus naturæ, & nobis ſimul, quia tunc cōcluſio nihil haberet communionis cum maiori illa ſecundi text. quæ intelligitur de notioribus nobis tantum, ut diximus; & hoc cum Ariſtot. addat in ſecundo text. naturæ autem immanifeſtioribus. Tertia rō cōtra Auc.

Quarta ratio ſumitur ex quinto text. Cum ex duobus exemplis ab Ariſto. poſitis nullum poſſit accommodari ſecundo proceſſui diſtincto. Non quidem exemplum de definitione, quia nomen eſt notius quoad nos tantū, nec exemplum de Pueris, cum illud arguat confuſiſsimam cognitionem, non autem cognitionem diſtinctam. Sequitur, ut examinemus opinionem Sancti Thomæ, qui quidē ab omnibus diuerſus uoluit Ariſto. ſequi eundem ordinem in ſequentibus quatuor textibus, quem poſuit in primo, hoc modo ſcilicet quod intentio Ariſtotelis ſit procedere pro cognitione ſpecierum naturalium a generibus ad ſpecies, & hoc quod opus ſit antequàm habeam cognitionem aut Plantæ, aut animalis, aut alicuius mineralis, quæ ſunt corpora, quod prius cognoſcam hoc genus corpus, ut ſit ſenſus in Ariſt. ſecundum S. Thomam. Quarta rō cōtra Auc. opi.s.Tho.

Inna-

Innata eſt nobis uia a notioribus nobis in ſecundo text. ſed magis confuſa in 3. tex. hoc eſt uniuerſaliſsima iſta genera ſunt nobis notiora, quæ quidem appellantur confuſa ratione, qua in ſe continent multas ſpecies, in quarto philoſophus concludat ergo ab uniuerſalibus iſtis. ſ. generibus in ſingularia oportet procedere, id eſt in cognitionem ipſarum ſpecierum. Quæ quidem opinio non uidetur quadrare dictis Ariſtotelis, tum quia uidetur repugnare Ariſt. in tex. 3. quippe qui dicit, quod diuidentib. hæc confuſa fiunt nota principia. Modo cum per S. Thomam iſta confuſa ſint genera uniuerſalia, & per hæc fiant notæ ſpecies, ergo per tex. Ariſt. ſpecies eſſent principia generum. Tum quia proceſſus a genere vniuerſali ad minus vniuerſale vſque ad ſpecies eſt potius compoſitiuus, quàm diuerſiuus. His igitur rationibus adeo fortibus, vt impoſsibile ſit illis reſpondere motus Doctiſsimus Ianua voluit hoc prooemium alio modo eſſe intelligendum. ¶ Nempè quod propoſito in primo tex. ordine doctrinę, qui eſt a principiis, cauſis, uſque ad elementa, qui ordo intelligendus eſt cum cęteris exponentibus in proceſſu totius naturalis philoſophiæ. At quia principia hæc non ſunt nota, nec quoad ſi eſt, nec quoad quid eſt, ideo in ſecundo tex. proponit philoſophus uiam, qua mediante poſsimus deduci in cognitionem horum quæſitorum de principijs. Et inquit, Innata eſt nobis uia a notioribus nobis tantum in notiora naturæ in ſecundo tex. in tertio ponat philoſophus quæ ſint illa quæ habent nos deducere in huius cognitionem, & ait, ſed magis confuſa ſunt nobis notiora, quàm ſi eſt exempli gratia, & quid eſt ipſius materiæ, ergo ab iſtis confuſis tanquam nobis notioribus procedendum eſt in cognitionem horum quæſitorum de his principijs. Quæ quidem opinio, ut appareat magis uerisimilis, comprobatur cum Ariſtotelis progreſſu. Etenim cum ait Ariſto. vſque ad tex. 57. primi phiſ. fieri tranſmutationem de contrario in contrarium, huiuſcemodi tranſmutationes, inquit Ianua, ſunt illa confuſa, quæ deducunt nos in cognitionem

Reiicitur S. Tho.

opi. Marci ant. Ianuę.

Cõfirmatio opi. ſu pradictæ.

gnitionem ſi eſt, & a 57. vltra per alios modos tranſmutationum deducit nos in cognitionem quid eſt ipſius materiæ. Vt autem eius expoſitio veritati magis adhærere videatur, confirmatur hunc modum procedendi ab Ariſtotele ſeruatum fuiſſe non tantum pro cognitione ipſius materiæ, ſed etiam pro cognitione omnium, quæ aguntur in lib. phyſ. Nam in ſecundo phyſ. agens de natura, non ago dicebat philoſophus de ſi eſt naturæ, quia notum eſt, & agit de quid eſt naturæ. In tertio phyſ. dicit, non ago de ſi eſt motus, quia clarum eſt motum eſſe; ſed inquit inueſtigemus ſub quo genere ſit, & definitionem ſuam inueſtigat. In quarto lib. etiam agens de loco, inquirit prius ſi eſt de loco, poſtmodum inquit philoſophus inquiremus quid eſt de loco. Idem de tempore. In octauo etiam phyſ. inquit ſi eſt primi motoris, deinde quid eſt quantum poſſibile eſt philoſophus naturali. Ecce poſtea quàm bene quadrent huic noſtræ expoſitioni, inquit Ianua, exempla ab Ariſtotele poſita in quinto tex. Alterum de circulo, alterum de Pueris. Exemplum enim de circulo, eſt de confuſo ducente ad cognitionem quid eſt. Exemplum autem de pueris, eſt de confuſo ducente ad cognitionem ſi eſt. Verum hæc etiam opinio, licet quoad apparentiam, cæteris videatur eſſe melior, patitur tamen maximas difficultates quarum talis eſt, probans Ariſt. intentionem non eſſe de quæſitis illis, neque de illis confuſis, quæ ab opinione iſta ponuntur. Primo, quia ſequeretur, quod medio confuſorum inueſtigaret ſolum ſi eſt, & quid eſt primæ materiæ non autem aliorum principiorum; quod ſi dicas, etiam duorum contrariorum ſi eſt, & quid eſt inquiſiuit; hoc nõ poteſt dici, quia Ariſt. ex conſenſu antiquorum accepit eſſe principia contraria, vnde cum philoſophus in tex. dicat, quod diuidentibus nobis hæc confuſa, fiunt nobis nota principia, atque elementa in numero plurali, non autem in ſingulari principium ſeu elementum; ſequitur igitur, expoſitionem illam Ariſt. penitus eſſe non poſſe. Quod ſi reſpondeat, aduertas, quia ſi eſt inueſtigat, & quid eſt ſi

Reiicitur opi. Ianuæ quia patiẽ multos difficultates.

non de ipſis contrariis,ſaltim de alijs principijs,ut de natura quid eſt; ſi eſt enim reliquit quia notum eſt, ita de motu, de loco, de tempore, de primo omnium motore. Tunc dicam, quod non reſpondent argumento,quia concedo,quod inquirat ſi eſt, & quid eſt de his omnibus: ſed argumentum petit per quæ confuſa procedit ſuper iſtorum cognitionem.oportet enim videre in parte executiua ſuper his omnibus ſua confuſa, quibus mediantib.ducamur in cognitionem ſi eſt,& quid eſt horum omnium. Secundo,quia Ariſt.dicit,quod innata eſt nobis uia a notioribus nobis,ergo oportet,quod ſit medium,quod nobiſcum ſit congenitum,& naturaliter notum. Modo ueſtræ iſtę tranſmutationes non poſſunt eſſe illa confuſa,quæ nobis ſint naturaliter nota. Quia cum Ariſt.habeat alloqui de principijs rerum, cum omnibus philoſophis tam naturalibus, quàm non naturalibus, ſeu metaphiſicis; debet etiam procedere per vnum medium, quod ſit commune omnibus iſtis ſcientijs, & quod cogantur iſti corde ſaltim ſi non ore,vt ait philoſophus in lib.poſt. Modo ſi per hæc confuſa intelligeret modos multiplices tranſmutationum, quibus mediantibus veniret in cognitionem ſi eſt, & quid eſt materiæ,non cogerentur tamen ab hoc medio ij,qui tranſmutationem negant,& qui ſunt Methaphyſici, quod ſi dicat, naturalis non habet diſputare cum methaphyſicis,quia tranſgrederetur, hoc etiam non poteſt dicere,cum Ariſt.diſputet cum illis ut methaphyſicus, ſecundum expoſitores omnes, ergo Ariſtotel. debebat procedere contra iſtos vno medio,quod eſſet commune omnibus tum naturalibus, tum non naturalibus. Tertio, quia philoſophus dicit in tex.*Diuidentibus*, ergo opus eſt reperire aliquam diuiſionem, quam faciat Ariſtoteles iſtorum confuſorum; modo nullam uideo in Ariſtotele diuiſionem ſecundum iſta veſtra confuſa.quarto quia philoſophus dicit,ſunt autem nobis nota confuſa magis; modo dicere magis confuſa ſignificat dari ſuum poſitiuum, & eſſe ordinem aliquem confuſorum magis,& minus confu

ſorum.

ſorum. Modo,ſi per magis confuſa intelligeret illa veſtra confuſa tranſmutationes ſcilicet vbi appareret in his tranſmutationibus ordo iſte confuſorum, & magis confuſorum. Quinto, & eſt demonſtratio,quia ſi hæc fuiſſet principalis intentio Ariſtotelis de quæſitis,inueſtigare ſcilicet ſi eſt,& quid eſt,illud tanquam principale intentum epilogaſſet,ſed ſic eſt quod ex tribus epilogis, quos fecit in primo phiſ.nullus eſt, qui mentionem faciat de quæſitis, ſed ſolum meminit de numero principiorum, quot inuenta fuerint. Igitur Ariſtot.intentio erat de numero principiorum,non autem de quæſitis.Primus Epilogus eſt in 68.vbi dictum eſſe inquit,quot ſint principia circa generatiónem phiſicorum corporum, & quomodo tot ſunt. Secundus Epilogus in 71.vbi inquit,quot quidem igitur ſint principia dictum eſſe. Tertius epilogus erit in vltimo tex.primi phiſ.vbi inquit. Quot quidem igitur ſint principia, & quæ & quot numero,determinetur a nobis ſic. Sexto probo, quod quintus tex.in quo ponuntur illa duo exempla non ſtet cum huiuſmodi expoſitione, & quod exempla, illa non ita quadrant,ſicuti apparebat,quia ſi intelligeret quæſita,philoſophus poſuiſſet ſecundum exemplum de pueris, in primo loco,& primum exemplum de definitione in ſecundo loco,cum naturaliter inueſtigatio quæſiti ſi eſt,pręcedat quæſitum quid eſt; fruſtra enim quæremus quid ſit aliquid,niſi nobis notum eſſet ipſum eſſe. Totum autem oppoſitum fecit. Nam præpoſuit exemplum de circulo exemplo puerorum,ſignum euidentisſimum, quod intentio non erat de quæſitis, Quare reiectis iam omnium authorum expoſitionibus,dicimus hoc modo exponendum opi ppria. eſſe iſtud procemium,videlicet,quod intentio Ariſt.in primo tex.ſit ponere ordinem in tota philoſophia naturali,a primis ſcilicet principijs vſque ad elementa, & in hoc primo tex.conuenio cum Auerroe,& omnibus alijs & Græcis,& Latinis.In fine cuius primi tex.ponit corrollarium, primo ſcilicet eſſe agendum de principijs, quæ cum ſint occulta in ſecundo tex.modo tradit viam, qua debemus

procedere in cognitionem principiorum, vbi modo eſt notandum, quod intentio Ariſto. eſt, vt ex tribus epilogis, quos fecit, colligi poteſt, inquirere numerum Principiorum quót ſcilicet ſint, & probare, quod tria tantum ſint nec plura, nec pauciora. Medium autem, quo habemus hoc comprobare, debet eſſe a nobis notioribus, ut ait Philoſ. quæ talia ſint, ut nobiſcum naturaliter ſint nata. Huiuſmodi autem erunt primæ illæ animi conceptiones, ſiue principia illa vniuerſalia, ſicuti eſt illud, Non contingit ſimul affirmare, & negare: quod Principium eſt cõmuniſsimum, & vagum per omnes ſcientias, & apud omnes eſt conceſſum, & eſt id, quod aliquando dicit Themiſtius; In nobis reperiri principia quædam a primordio natiuitatis nobiſcum congenita, quæ neſcimus vnde didicerimus, ſed ſui luce ſunt manifeſtiſsima, quęque, ut ſolet dicere Ariſto. ſunt tanquàm ianua in ſcientiis, quę quiſque noſtrum domo afferimus, ſine quibus fruſtra aditum in ſcholas feramus, cum neceſſarium ſit, ut ait Themiſt. noſtet, ijs qui accedunt ad aliquam intellectualem doctrinã, aut diſciplinam, principia quædam naturalia tenere, per quæ aliquid de his, quorum amplexuri ſcientiam ſunt, prænoſcant, & ob id cum procedit Ariſto. in inquiſitionem huius veritatis, quod ſcilicet tria ſunt principia, nec plura nec pauciora, per medium huius primi Principii naturaliter omnibus cogniti, quod ſcilicet De quocunque dicitur affirmatio, aut negatio vera. potuit optime dixiſſe Philoſophus. *Innata eſt nobis uia a notioribus nobis in notiora, & certiora naturæ*, quia veritas huius primi principij nobiſcum eſt innata. Verum diceret ille, laudo expoſitionem iſtam tanquàm uerbis Ariſto. maximè quadrantem, ſed non video quomodo per medium huius principij, Non contingit ſimul affirmare, & negare, procedat Ariſt. cum de huiuſmodi principio nullibi in libris iſtis phiſ. loquatur Ariſtot. Reſpondendum, quod implicitè medio huius principij procedit; Etenim hoc quod dixit Ariſto. Incipiens hanc viam in tex. 6. Neceſſe eſt, aut vnum eſſe Principium, aut

plura,

plura, æquiualet huic, aut vnum eſt Principium, aut non, quemadmodum etiam aduertit Ioann. Grammaticus ab Alexandro fortè hoc accipiens, & illud aliud, quod proſequitur Ariſto. poſito ſcilicet quod plura ſint, aut ſunt finita, aut infinita æquiualet huic, a, ut ſunt finita, aut non finita, quæ propoſitiones illi dignitati, De quacunque re oportet affirmare, uel negare ſubiectæ ſunt. Sed inquit philoſophus in text. 3. illa quæ nobis ſunt nota, ſunt confuſa magis, quia ſcilicet membra diuiſiua, quæ erunt magis vniuerſalia, ſapient magis naturam huius primi principij. Addit Philoſ. *Poſterius autem fiunt nobis nota principia; atque elementa diuidentibus hæc*, volens innuere Ariſto. quod cum fecerimus diuiſionem omnium membrorum, & per primũ principium, cum vnum tantum poſſit eſſe uerum, deſtruẽdo omnia alia membra per rationes, quas adducemus, videbimus, quod membrum remanebit, & erit hoc, quod tria tantum ſunt principia nec plura, nec pauciora, ob id in quarto text. poſita maiori in ſecundo text. quod ſcilicet innata eſt nobis uia a notioribus nobis, poſita minori in tertio, quod ea quæ ſunt magis confuſa, ſunt nobis nota, primum, ponit concluſionem in quarto dicens, *Vnde ex vniuerſalibus*, ſcilicet iſtis principijs, quæ vniuerſalia appellari poſſunt, ut ait Alex. quia multis ſcientijs, immò omnibus, ſunt vtilia, qua ratione etiam principia vaga appellari ſolent, *in ſingularia oportet procedere*, ideſt in determinatum numerum Principiorum, quia hæc propriè ſingularia appellantur vnum, duo, tria etiam. Quod quidem innuere uolens Alexander primo phiſ. in proœmio, referente Simplicio, dixit. Alexander autem inquit potuiſſe nunc dicere quædam uniuerſalia ipſas dignitates, quibus utimur ad omnia, quæ demonſtrantur, eo quod manifeſta ſunt, & nulli eorum, quæ demonſtrantur per ipſas ſunt propriæ, quales ſunt, De omni re affirmatio, vel negatio, & ſi ab æqualibus æqualia demantur, quæ remanent æqualia ſunt. Hæc enim eò, quod multis ſunt utilia, vniuerſalia appellantur, & vnumquodque quod demon-

monſtratur ab ipſis continetur. Hactenus Alexander. In quinto text. poſtea confirmat hunc modum procedendi cum exemplo nominis ad definitionem, & cognitionis puerorum ad patrem, & matrem. quæ exempla huic noſtræ veræ interpretationi optimè quadrant. Dicit igitur philoſophus, *ſuſtinent autem quodammodo, et nomina ad definitiones*. ſicuti facit hæc uia procedendi, qua mediante progredi uolumus in cognitionem principiorum. Nam uelutì hæ propoſitiones, nempè quod principia aut ſunt unum, aut non unum, & quod aut finita, aut non finita, & ſic de cœteris ſunt ſubiecta huic communisſimo principio. Non contingit ſimul affirmare, & negare a quo continentur tanquàm a principio uniuerſalisſimo, ita pręcisè, & nomina ſe habent ad definitiones, quæ nomina indiſtinctè ſignificant, & uniuerſaliter, quod diſtinctè determinant deffinitiones, quæ explicitè ponunt, atque diſtinctè ſingulas partes rei definitæ, *& pueri quidem primum appellant omnes viros patres, & fœminas matres, poſterius autem determinant horum vnumquodque*, quaſi dicat Ariſto. ſicuti etiam nos faciemus in hac via, quam propoſuimus pro cognitione principiorum, nam prius ponemus principia eſſe unum, deinde eſſe plura. & ſi unum, quod aut mobile aut immobile, & ſi plura quod aut finita, aut infinita: & ſi finita plura autem uno, quod aut duo, aut tria, aut quattuor, aut in aliquo numero conſimili, donec deueniemus per medium huius uiæ diuiſiuæ deſtruendo omnia membra, *et determinatis horum unumquodque*, ſicuti pueri faciunt, indeterminatam atque ineuitabilem hanc ueritatem, quod tria tantum ſint nec plura, nec pauciora, quia hoc modo procedentes uerè ſimiles erimus pueris. nam ſicuti pueri in principio omnes homines credunt eſſe patrem ſuum, & omnes fœminas matrem ſuam, donec ætate uigorati, hunc poſtea reijcientes & illum, & hoc modo determinantes horum unumquodque, ueniunt tandem in cognitionem determinati patris ſui, & matris ſuę. Ita & nos, qui ſimiliter ſumus pueri, nunc in cognitione

natu-

naturalis ſcientiæ, cum nobis occulta ſint rerum naturalium principia rationibus experrecti, quodlibet eorum membrorum determinantes, ac reijcientes, ueniemus tādē in cognitionē determinati numeri principiorū, dicētes, qđ ſunt tantū tria, nec plura, nec pauciora. Et tandē in eodē exēplo adhuc uerſantes, ueniemus in cognitionē primæ materiæ, quæ eſt tāquàm mater. ut alibi inquit philoſ. ac primi motoris, qui eſt pater vniuerſalis omnium rerum naturalium. Verùm, vt adhuc magis manifeſtentur falſitates aliarum opinionum, & magis dilucidetur veritas ex poſitionis noſtrę, probo hāc viam hoc modo intellectam, deducendi nos in cognitionem principiorum, quadrare progreſſui, & dictis Ari. in omnibus, & per omnia. Etenim poſito corrollario in fine primi tex. vbi poſuit ordinem in tota philoſophia naturali, quod corrollarium tale fuit. Agendum eſſe principijs probata in primò tex. in ſecundo tex. poſuit, quod licet ad cognoſcenda hęc principia prima non poſſumus procedere per alia principia, cum principia prima non habeant ſupra ſe ex quibus probari poſſint; tamen inquit philoſophus, natura in nobis dedit, atque inſeruit quandam viam, quæ nobiſcum eſt innata, vt procedamus ad cognitionem primorum principiorum. Hæc autem via originem trahit a quibuſdam animi conceptionibus, quas auditas quilibet fatetur veras eſſe, vt eſt illud. Non contingit ſimul affirmare, & negare. Nam de neceſsitate ſi vera eſt affirmatio, falſa ſequitur negatio, & e contra. Volentes igitur cognoſcere quot ſint hæc prima rerum naturalium principia, nulla alia datur nobis via, quæ nobis ſit innata, quàm mediò harum dignitatum, quæ luce ſui fidem faciunt omnibus rebus dubitabilibus, quæ dignitates proferre videntur tanquam e ſinu ſuo viam diuiſiuam, qua vtimur ad inueniendas partes, ac principia conſtitutiua artium, & ſcientiarum, ob id; Alexander, referente Simplicio primo phiſ. pag. 6. col. prima, pulcherrime dicebat Ariſt. in tex 6. a diuiſione euidenti fęciſſe principium, & hunc modum procedendi per viam diuiſiuam

uiſiuam eſſe viam illam,quam nobis pollicitus fuit Ariſt. in proę.cum dicebat ex manifeſtioribus ad immanifeſtiora principia profici ſci oportere. Quod autem via hæc diuerſiua inueniat principia ipſarum artium,ac ſcientiarum. probatur ſicut alibi fecimus, exemplo Platonis in Philebo,qui volens reperire ortum grammaticæ,& ex quibus partibus conſtet,per viam diuiſiuam hunc in modum proceſſit.Incipiēs a diuiſione vocis,vocis ait Pla.q̃dā abſona, q̃dam conſona.abſona eſt inarticulata, & indiſtincta, vt Boum rugitus,& equorum hinnitus: conſona verò,& articulata humana uox eſt. omiſſa abſona,conſonæ, inquit quædam ſimplex,quædam compoſita. ſimplex eſt,quæ diuidi non poteſt in partes actu,ut literæ A. B. C. compoſita quæ diuidi poteſt,vt Ba.quod diuiditur in B.& A.quæ ſunt partes actu. Tunc vltra vocum conſonarum compoſitarum quędam aliquid ſignificant,quędam nihil vt Bef.Baf. aliquid ut nomen,verbū.Tunc vltra vocum aliquid ſignificantium quædam ſignificant ſubſtantiam, quædam quantitatem,quædam alia huiuſmodi,& iſta ſunt nomina.quædam verò ſignificant modum,tempus,actionem, & paſſionem,& hæc ſunt verba. quædam verò circumſcribunt has partes,& ſunt reliquæ orationis partes vt præpoſitio, aduerbium,coniunctio,& huiuſmodi. Ex qua diuiſione apparet quomodo iam principia grammaticam conſtituentia facta ſint nobis nota, abijciendo membra, quæ non faciunt ad propoſitum,& ea retinendo, quæ ad rem ipſam faciunt. Eodem præciſè modo Ariſt.volens reperire quot ſint principia conſtituentia res ipſas naturales, hac via ꝓcedit,ſicuti pollicitus fuit in quatuor textibus proœmij,incipiens ac principium faciens a diuiſione euidenti, quod quidem eſt illud,quod Ariſt. dixit ex manifeſtioribus ad immanifeſtiora principia proficiſci oportere, vt etiam expoſuit Alexander,qui a Simplicio intellectus nō fuit, nec ab aliquo alio,qui adhæc uſque tempora ſcripſerit. Dicēs philoſophus. Neceſſe eſt itaque aut vnum eſſe principium,aut plura. ubi notandum ly, *itaque*. Nam eſt particula

decla-

declaratiua illius viæ,quam in prooemio pollicitus fuit. Dicit itaque philoſophus.Neceſſe eſt aut vnum eſſe principium,aut plura.quaſi volens inferre,cum via hæc quam promiſimus eſſe viam nobis innatam ad reperiendum numerum primorum principiorum conſtituentium res naturales ſit via diuiſiua,rationi conſonum eſt, vt ab ipſa incipientes, & procedentes medio harum dignitatum, quas ponemus, hoc modo dicamus. Neceſſe eſt itaque aut vnum eſſe principium aut plura,ideſt non vnum, vt Ioan. Gramma.& Alex.exponunt. Capiamus, inquit philoſophus, hoc membrum,quod dicit vnum, & ipſum examinemus, quia ſi rationibus apparebit non poſſe eſſe vnum, tranſibimus poſtmodum ad videndum vtrum ſint plura vno;tametſi inquit philoſophus in 8.iſti,qui ponũt vnum principium, non ſint digni, & reprobentur a philoſopho naturali.Ratio eſt,ait philoſophus,quia negant principia, cum negent motum. Secunda ratio eſt in tex.9. quia dicunt paradoxa,ideſt præter omnium opinionem. Tertia ratio in x.quia ſophiſticè incedunt, tamen illos examinemus,ſed prius,inquit philoſophus in 11.ſubijciamus fundamentum in naturali philoſophia,quod omnia, aut quædam a natura mouentur. At inquit philoſophus in 12. Melius erit etiam, & hoc ne ipſis remaneat aliquis locus, quo poſſit ſubterfugere,vt induamus habitum methaphiſici, cum ſit artifex communiſſimus, qui prædicata communiora conſiderat,quæ reperiri poſſint, & in 13. ſupponamus,ait philoſ.hoc fundamentum, Ens multipliciter dici,de ſubſtantia, quanto,quali,& reliquis. Modo cum dicunt omnia eſſe vnum,aut intelligunt prædicata omnia eſſe vnum,aut hoc modo, quod dimiſſa ſubſtantia omnia ſunt vnum.i.quod omnia ſint accidentia, aut intelligunt, quod dimiſſis accidentibus,omnia ſint ſubſtantia, ſi intelligunt, ait Philoſ. in 14. omnia prædicata eſſe vnum,falſum dicunt,quia ſubſtantia non eſt quantitas, neque poſſunt intelligere ſecundo modo, quod dimiſſa ſubſtantia omnia ſint accidentia, fundamentum, ait philoſ. in 14. quia accidens alicui accidit. Præterea in 26. ait philoſ.

Tu dicis, quod hoc tuum Ens, quod omnia cōprehendit, eſt accidens, ſed quicquid eſt præter hoc accidens eſt nihil per vos ergo ſubiectum, cui accidens hoc accidit, erit nihil. ſi autem intelligant tertio modo, quod dimiſſis accidētibus, omnia ſint vnum ſubſtantia, neque hoc modo dicere poſſunt, inquit phil. in 15. Et ratio eſt, quia ſubſtantia inquit, eſt fundamentum accidentium. Præterea, inquit phil. in 27. Tu dicis, quod omnia ſunt ſubſtantia, tunc peto, quod fiat hæc propoſitio, homo eſt albus, & per te quicquid eſt præter ſubſtantiam, eſt nihil, ſed homo eſt albus, ergo homo eſt nihil. Amplius, ait philoſ. in 28. hoc tuum ens eſt ſubſtantia, ergo poteſt definiri, ſed genus, & differētia, ex quibus conſtituitur definitio, vt animal, & bipes ſūt duo vere entia, ergo plura ſunt, non autem vnum. ſi autem dicas, quod animal, & bipes non ſunt vere entia, ſed accidētia. Tunc contra ait philoſ. in 29. vel enim ſunt accidentia ſeparabilia, uel inſeparabilia. Non potes dicere, quod ſint inſeparabilia, quia cum ſint in ſecundo modo dicendi per ſe, ſubiectum potius ponetur in definitione ipſorum, quā quod illa ponantur in definitione ſubiecti. Si autem dicas quod ſunt accidentia ſeparabilia, tunc ſequeretur, quod homo poſſit eſſe ſine ſuis partibus eſſentialibus, quod eſt impoſſibile. Quare iam patet non eſſe verum, quod dicitis, omnia eſſe vnum quocunque illorum trium modorum intelligendo vnum. Verum, quia vnum tribus aliis modis dicitur, inquit philoſ. vel vnum continuum, vel vnum indiuiſibile, vel vnum, hoc eſt ratio una in 16. tex. ne reſtet vobis locus aliquis ſubterfugiendi, probo nullo etiam horum modorum, omnia poſſe eſſe vnum. & primo probo, quod non poſſint eſſe vnum continuum, quia ſi omnia ait philo. eſſent vnum continuè in 17. ſaltem in potentia eſſēt plura, cum continuum ſit diuiſibile in infinitum. Neque ſecundo modo poteſt eſſe vnum, videlicet indiuiſibile, quia inquit Philoſ. in 18. ſi eſſet unum indiuiſibile, tunc non eſſet quantum, ergo nec finitum, nec infinitum, ut dicitis. Neque tertio modo poteſt eſſe unum, hoc eſt una ratio, ſeu vna definitio, quia inquit philoſ. in 19. Defini-

tio

rio hominis competeret & aſino, & omnibus. neque ualet, ait philoſ. in 20. & 21. iſtorum fuga, qui ut fugiant entium pluralitatem à propoſitionibus abijciunt copulam, nolentes, quod dicamus homo eſt albus, ſed homo albatur. & non uident, quod etiam quod dicamus homo albatur, nõ fugiunt omnino pluralitatem, quia ponunt duo, homo, & albatur, ex quibus omnibus hucuſque dictis patet non poſſe eſſe vnum. Reliquum igitur eſt, cum non poſſit eſſe vnum ens quocunque modo accipiatur vnum ex ſex modis poſitis, quod plura ſint. Si verum eſt principium illud, quod nunquam fallit, quod de quocunque dicitur affirmatio, uel negatio uera. In cuius virtute incedimus inueſtigantes numerum principiorum. Cum igitur non ſit vnum ergo erit non vnum, ideſt plura. conuertamur modo ad eos qui plura ponunt, qui cum bipartiti ſint; quidam enim ponunt finita, quidam infinita, primo examinemus, vtrum poſſint eſſe infinita, ponentes prius iſtorum rationes, quibus moti dicunt eſſe infinita. Quarum prima talis eſt, inquit phil. in 33. Videntes enim, quod ex nihilo nihil fit, & in hoc conueniunt omnes, qui de natura loquuntur, intelligendo nihil fieri ex nihilo. i. ex penitus non ente, ergo quicquid fit neceſſario præerit. quo fit, dicebant iſti, vt generatio aliud eſſe non poſſit, quam ſegregatio eorum quę præſunt. Secunda ratio iſtorum, ait philoſ. in 34. qua moti fuerunt ad ponendum principia infinita, talis fuit, quia ſi fiat contrarium ex contrario, vt calidum ex frigido, uel calidum prius fuit in frigido, vel non. Si nen, ergo ex nihilo, quod eſt contra principium. ſi ſic, ergo præerat, & ſic per ſegregationem. Neque deterreatis, inquiunt iſti, quod dicamus. Vnumquodque eſſe in vnoquoque, & tamen uideri aquam, & non alia v. g. quia hoc prouenit propter paruitatem partium, quæ ibi latent, ob id etiam denominatur magis aqua, quam aliud, propter partium multitudinem. Sed contra iſtos ſunt fortiſſimæ rationes, ait philoſoph. in 35. quia præter hanc rationem, quod infinitum ſecundum quod

infinitum eſt ignotum, cumque partes iſtæ, quæ latent in vnoquoque homiomeriæ ſeu ſimilares, ſint infinitæ, ergo erunt ignotæ. Addimus etiam, inquit philoſ. in text. 30. quattuor alias rationes. prima quia infinita non ſciũtur. Secunda, quia in vnoquoque genere eſt una prima contrarietas, ſubſtantia eſt vnum genus quoddam, ergo in ſubſtantia eſt vna quædam contrarietas, ad quam cœteræ omnes habent reduci. Tertia ratio, quia melius eſt ex principiis finitis facere, quàm ex infinitis, cum æquè bene ſaluetur generatio. Quarta ratio, quia non ſolum debet dici principia eſſe infinita, immò quod nec omnia cõtraria, quæ ſunt finita, poſſunt eſſe principia, quia ea quę continentur ab alijs, non ſunt principia, ſed ea ſolum prima, quæ alia continent omnia contrariorum. Amplius, ait philoſ. in 36. Petendum eſt ab ipſis, cum dicunt, In vnoquoq; eſſe partes infinitæ ſimilares, vtrum intelligant de partibus eſſentialibus, aut de potentialibus, aut de partibus integrantibus. Non poſſunt intelligere primo modo, quia cum dicant carnem fieri ex præexiſtenti carne, caro cum ſit quid compoſitum, non poteſt eſſe pars eſſentialis. Nec ſecundum de potentialibus, quia volunt has partes ſimilares infinitas actu latitare, ergo coacti ſunt intelligere de partibus quantitatiuis integralibus. contra modo has partes integrales, ſic arguitur, inquit philoſ. Totum ſequitur naturam partium, ſed totum non eſt infinitum, ergo nec partes.

Præterea, inquit philoſoph. in 37. eſt, & alia ratio probans, quod non ſit vnumquodque in vnoquoque, quia ſi continuò a carne ſegregatur aqua, pars carnis remanens fiet minor, ergo uel procedemus in infinitum diminuendo, & hoc non, quia impoſſibile eſt per partes actuales fieri decrementum in infinitum, vel deueniemus ad partem minimam, qua parte minima cum ſit alia minor, ergo daretur minus minimo. Si autem dicant non eſſe minus, ſed æquale, contrà, quia vel ſtabit ſegregatio, uel non ſtabit. Si ſtabit, ergo non erit amplius quodque in vnoquoque

que

que,quia non erit amplius aqua, exempli gratia quæ ſegregari poſſit.ſi autem non ſtabit, ſequetur, quod in hac carne finita erunt infinitæ partes æquales numero, quod ſenſui repugnat. Adde,inquit Philoſ.in 38.ſuppono duo fundamenta,primum, quod per ablationem partium ſem per corpus redditur minus:ſecundum,quod carnis eſt determinata quantitas in magnitudine,& paruitate. ergo inquit philoſ. ſequitur, quod ex minima carne nullum ſegregatur corpus,vnum eſt ſolum ait philoſ.in 39.quod bene dixit Anaxagoras,cum dixit,omnia ſimul eſſe,licethoc quoque neſcius dixerit & a caſu, niſi intelligatur eo modo,quo nos infinita declarabimus. Adde,inquit philoſ. in 48.quod & ſi poſſemus concedere quandoque generationem fieri per viam ſimilarium partium, vt generatio magni luti ex pluribus luteſtis, negãdum tamen eſt, quod generatio ſemper fiat per viam ſimilarium partium. Quo fit,inquit phil.in 41.& cum hucuſque manifeſtum ſit principia non poſſe eſſe vnum, ſed plura, & inter plura quod non poſſunt eſſe infinita,ſequitur ex vi illius primi principij non contingit ſimul affirmare,& negare.quo mediante propoſuimus nobis viam manifeſtandi numerum principiorum,quod de neceſſitate principia ſint finita. Quo fit,inquit philoſoph.quod maximè laudandi ſunt ij, qui ponunt principia finita, ſed magis adhuc laude ſunt digni,cum præter finitatem ponant etiam ipſa eſſe contraria,& in ponendo ipſa eſſe contraria, omnes conueniunt, licet,ait philoſ. in 49. inter ſe differant, quod aliqui ponunt contraria ſecundum ſenſum, alij contraria ſecundum intellectum. In hoc tamen conueniunt omnes, quod tam illi qui dicunt contraria ſecundum ſenſum, vt calidum,& frigidum, omnia contraria reducunt ad hæc ſua contraria communiſſima ad calidum, & frigidum,pariter qui litem, & amicitiam omnia contraria ad iſta reducebant. Quod ratione factum fuiſſe probamus, inquit Philoſ.in 42. Ratio, quia verè, & iuſtè ea pro principijs ſunt ſtatuenda,quæ non fiunt ex aliis,neque ex alterutris,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſed omnia fiunt ex ipſis. Huiuſmodi ſunt prima contraria. igitur prima contraria de neceſsitate erunt prima principia, ſed præter rationem adductam. patet etiam inductione, inquit philoſ. quia quomodocunque ſtatuamus fieri generationem, ſeu fiat compoſitione, ſeu ordine, ſeu compoſitione, & ordine, omnia tandem fiunt ex contrariis; benè verum eſt, inquit philoſ. in 52. quod ſunt aliquæ rationes, quæ credulitatem facere poſſent, quod principia non ſint contraria. Prima eſt, quia contraria ſunt in ſubiecto, ſi modo principia eſſent contraria, igitur principia eſſent in ſubiecto, ergo ſubiectum præcederet principia, quod eſſe non poteſt. ſequitur igitur, principia non poſſe eſſe contraria, cum ſi ponantur contraria rõne contrarietatis, ſupponant aliud primum. Prætereà eſt, & alia ratio, quia ſubiectum eſt illud, quod propriè principium dicitur quia eſt illud ex quo fiunt omnia; contraria aũt non poſſunt eſſe ſubiectum, quia nullum contrarium poteſt ſubiici reliquo, ergo contrarium non poteſt eſſe Principiũ. Tertia ratio, quia ſubſtantia non contraria ſubſtantiæ, igitur principia ſubſtantiæ non poſſunt eſſe contraria; ſed ex quo ponis principia eſſe contraria, ergo eſſent accidẽtia; cum autem ex accidentibus impoſsibile ſit fieri ſubſtantiam, ſequitur igitur nullo pacto principia eſſe poſſe contraria, & tamen tum ex conſenſu antiquorum, tum ex rõnibus probatum iam ſit, principia eſſe contraria, & etiam non eſſe contraria; ſequitur inquit philoſ. in 53. Cum vtrũque iſtorum verum eſſe non poſsit, videlicet & quod principia ſint contraria, & quod principia non ſint contraria, niſi deponamus aliquod tertium principium, quod de neceſsitate dabitur vnum tertium principium, quod non erit contrarium, ſed ſolum erit ſuſceptibile contrariorum, & hoc modo vtrunque illorum verificabitur; tum quod principia ſint contraria reſpicientes formam, & priuationem, tum etiam non eſſe contraria reſpicientes formam, & materiam, ſeu priuationem etiam, & materiam. Quo fit, inquit phil. vt illi, qui poſuerunt hoc ſubiectum magis

a con-

a contrarietate remotum,quod fuerint etiã rõnabiliores quemadmodum fuerunt illi,inquit phil.in 54. qui mediũ poſuere inter ignem,& aerem. Habito igitur hucuſqua quod principia non ſunt vnum,ſed plura; & quod ſi plure ſunt quod non ſunt infinita ſed finita; & quod ſi ſunt finita,quod non poſſunt eſſe vnum cum ſint cõtraria, neque poſſunt eſſe duo rõnib.dicendis inferius,quia,vt probabimus, licet materia ſemper reperiatur cum altero contrariorum,quod eſt priuatio inter ſe,tamẽ diſtinguuntur, inquit phil.in 57. ut oſtendemus. Rõnabile igitur videtur, cum nullum horum poſsit eſſe,quod tria tantum ſint.Iam enim patet in aliquo alio numero eſſe non poſſe trib.pauciori. Vnum igitur tantum remanet videre, quod impedire poſſet hanc noſtram euidentem diuiſionem. Vtrum.ſ. poſsint eſſe plura trib. quod ſi probabimus non poſſe eſse plura tribus,iam manifeſtatum erit id, quod in procœmio polliciti ſumus in text.3. quod diuidentib. hæc fient nota principia,atq; elementa,quia iam erimus deducti ad hoc vt cogamur credere principia tria duntaxat eſſe, nec plura,nec pauciora;quod igitur non poſsint eſſe plura tribus ex hoc manifeſtum fiet,inquit phil.in 56.Qm̃ ſi eſſent plura trib. vel eſſent plura ſubiecta, & plures contrarietates, vel plura ſubiecta, & vna contrarietas, vel e contra vnum ſubiectum,& plures contrarietates, vel vnum ſubiectum, & vna contrarietas,plurib.modis non poſſumus imaginari eſse his quattuor.ſed ſi ſic eſt,quod tria mẽbra ſunt impoſsibilia, ergo verum erit quartum membrum, quod.ſ. ſit vnum ſubiectum,& vna contrarietas,& conſequenter, quod ſolum tria ſint principia rerum naturalium, nec plura,nec pauciora.Rõ aũt,qua deſtruuntur tria prima membra,talis eſt:vel.n.hoc ſubiectum ſecundum poteſt quicquid põt primum,vel non;ſi ſic, ergo alterum illorum eſt fruſtra,ſi non,ergo non eſt cõe omnib.reb.naturalib. cum non poſsit quicquid põt aliud. Modo intentio eſt de communiſsimis principiis,quæ in natura reperiri poſſunt, eodem modo dicatur de contrarietatib. Nam ſecunda contrarietas

trarietas vel pōt quicquid pōt prima, vel non; ſi ſic, ergo altera illarum eſt ſuperflua; ſi non, ergo non eſt cōis reb. omnib. naturalib. quod eſt contra propoſitum noſtrum; cum intentio noſtra ſit reperire principia, quæ ſint communia reb. quibusque naturalibus. Igitur rei veritas eſt, quod datur ſolum vna prima cōtrarietas, & vnum ſolum ſubiectum. Secūda rō, quia in vnoquoque genere eſt vna prima contrarietas, & ſicuti omnia genera reducuntur ad ſubſtantiam, ita oēs contrarietates, intelligendo ēt de primis contrarietatib. aliorum generum reducuntur ad contrarietatem primi generis in ſubſtantia, quæ cum vnica ſolum ſit, ergo ſolum erit vnica cōtrarietas pro principiis ſtatuēda. Vnde ſequitur, quod tria ſolum erunt principia rerum naturalium nec plura, nec pauciora, quod propoſitum erat a nobis initio cognoſcere. ex quib. omnib. apparet, qūo data a nobis procemii expoſitio progreſſui Ariſt. optimè quadret, manifeſtamque fecimus viam illā, quæ inter contextus Ariſto. latebat, cum membra omnia, quæ hinc inde erant diſperſa, a nobis in vnum collecta fuerint. Vnde clare poſſumus veritatem modi procedendi Ariſt. ſuper cognitionem principiorum tanquàm corpus quoddam vnum integrum intueri. Quam quidem uiā ab Ariſt. non ſolum in libris phiſ. ſed ēt, & in ſequentib. libris obſeruatam fuiſſe oſtendemus. Cum eadem methodo procedat in lib. de Anima, vt abunde demonſtrauimus, & in lib. de cœlo, & in lib. de generatione, & denique in omni, & tota ſua philoſophia, & tamē nec Græci, nec Arabes, nec Latini per ſpacium duorum millium annorum, & plus, hoc quod nos declarauimus, aduerterūt. Omnia enim in Ariſto. ponderant, omnia declarant, omnia exponunt, ac conſiderant, præter methodum, & ordinem ſuum, ſine quibus impoſſibile eſt ſcire intentionem ſuam, & ſi modo de iſtis aliqua verba faciunt hoc a caſu fit, & potius eſt ipſa negligere, quàm intelligere. Si igitur in omnib. 8. li. phiſ. procedit methodo diuiſiua in inueniendis reb. definitiua in explicandis, & demonſtratiua in demonſtrandis effectibus

bus

bus rerum per ſuas cauſas,quomodo ſi nullus de his men tionem facit,poterit libros iſtos rectè intelligere? Ideò bene dictum fuit ab Ariſto.referente Græco illo, quod libri phiſ.erant æditi apud ſapiẽtes,& non æditi apud ignaros. Quid de vltimis expoſitorib.dicemus,& præcipuè de doctisſimo Franciſco Toleto ſocietatis Ieſu? qui ab omnib. tanquàm oraculum philoſophiæ habetur, & admiratur: & hoc,quoniam in dicendo ornatus,& gratus eſt, & in recitando ſuam & aliorum opiniones breuis, ac facilis,tamen in tot ſuis compoſitionibus, vigiliis, atque laborib. non potuit,pace ſua dixerim,nec ordinem Ariſt.nec eius methodum attingere ſuper quib.fundata eſt tota eius philoſophia.Vnde hac de cã ſimul cum aliis hic, & alibi demonſtrauimus in opiniones ab Ariſt.multum diuerſas,& longinquas incidiſſe,& quaſi totam ſuam mentem,ac philoſophiam peruertiſſe.Loquitur bene de viis, quib. hoïes per ſe ſciam inuenere in ca.4. vbi de ortu ſeu inuentione philoſophiæ ſermonem hẽt,tamen non valet demonſtrare quæ uiæ & quales ſint neceſſariæ & ſcientificæ, & quot numero ſint,cum habeant numerum determinatum. nec oſtendit,quod nec plures, nec pauciores eſſe posſint. nec ſciuit damnare viam ſimilitudinis,ſeparationis,&proportionis,cum tales non ſint methodi,nec veræ viæ,qm̃ in cõfuſo ducunt hoïes in cognitionem inuentionis rerum, & denique quæ erant bonæ,& neceſſariæ neſciuit applicare procemio Ariſt.ſicut nos fecimus,imò in tex.4. primi phi. ponens expõnem ly,vniuerſalis & ly,confuſi, dicit, quod aliud per vniuerſalia,& aliud per cõfuſa intelligendũ eſt. Vnde nõ videns quid per hæc intelligat Ariſto. dicit, hæc expõ ſine dubio eſt admodũ cõueniens,quãuis,& reliquæ ſint probabiles,& bonæ.Veritas ãt rei non requirit doctiſſime uir expõnem admodum conuenientem, ſed certam, & ſcientificam,imposſibilemque aliter ſe habentem, qm̃ multis expõ aliqua conueniens videri poterit, tñ erit falſa.Præterea veritas philoſophica cum vna tm̃ ſit, non patitur plures expõnes,quare ſi tua quæ a te appellatur conue

niens,

Fran. Toletus ca… notatur.

niens,eſſet vera,aliæ eſſent falſæ, & ſic ſuper fluum dicitu
a ie & falsò alias eſſe probabiles,& bonas. Vnde ſic allo-
quuntur expoſitores,qm̃ non aduertunt aliorum intentio
nem, & dubitando ſemper, philoſophorum dicta expo-
nunt,& propter hoc quod magis ſibi conſonum, & appa-
rens videtur,proferunt.Nonne admodum leue eſt, quod
tex.5.in exemplo de Pueris dicit idem Toletus,Aduerten
dum pueros vocare oẽs viros patres potius phantaſia quã
vſu intellectus, ecce qũo non valens applicare hęc verba
intentioni,& propoſito Ariſt. obſcura facit illa exempla,
quæ pro manifeſtatione omnium ſuorum dictorum, &
pro confirmatione ſuę veritatis philoſophus poſuit? De-
inde ſtatim ponit qõnem quintam,an vniuerſalia,ſint no-
bis notiora ſingularib.& qõnem ſextam,an eadem ſint no
ta nobis,& natura. Qũo quæſo põt iſte doctisſimus vir qõ
nare,ſi terminos qõnis non habet?qũo quæſo hoc diluci-
dare poterit,ſi non attingit quid per vniuerſalia, & ſingu-
laria,& quid per nota nobis & naturæ philoſ. hoc in loco
intelligat? Vnde ambulans de errore in errorem, qm̃ non
attingit methodum ca. poſtea 2.in breuem quendam Epi
logũ ſine ordine,& methodo redigit opiniones antiquo-
rum,quod etiam fecerunt infiniti alii, & tamen oſtendi-
mus ſuperius,quod miro artificio,& per vim methodi pro
poſitæ omnes illas reiicit Ariſto.atque damnat, laudando
eos,qui rectè in aliqua parte dixerunt. In tales,& ſimiles
errores incidunt omnes,qui artem ſcribendi, & veram lo
gicam non attingunt, & noſtro tempore ſunt quaſi oẽs.
Cum igitur de tali arte Ariſt,per practicam alibi diffuſius
tractauerimus, hæc tantum dicta ſufficient, quæ ſi a ſtu-
dioſisſimis Lectoribus conſiderata fuerunt,librorum phi
ſi.Ariſt.& totius eius philoſophiæ idæam inſpicient: vnde
facilè per ipſam aditum ad omnes alias artes, & ſcientias
habere poterunt.

FINIS.